

TUTKIMUSKATSAUKSIA
3/2014

Maahanmuuttajien asumisen keskittyminen Turussa

Jarkko Rasinkangas

Tästä on kyse

- Turku on ollut 1990-luvulta lähtien pääkaupunkiseudun jälkeen selkein maahanmuuton kohdealue Suomessa. Maahanmuuttajaväestö on keskittynyt etenkin muutamille lähiöalueille.
- Keskittymisen lähtökohdat ovat asuntomarkkinoiden rakenteellisissa tekijöissä: huokeampien asuntojen saatavuudessa ja alueellisessa keskittymisessä.
- Maahanmuuttajien valinnat ja kohdealueiden palvelu- ja kulttuuriympäristö vahvistavat keskittymien pysyvyyttä: moni valitsee seuraavankin asunnon samalta alueelta.
- Varissuo on monille maahanmuuttajille ”portti” Turkuun.

Kaupunkialueiden sosiaalisella eriytymisellä viitataan kehitykseen, jossa sosiaaliselta ja etniseltä taustaltaan sekä elämänvaiheeltaan toisistaan poikkeavat ihmiset sijoittuvat kaupungeissa omille asuinalueilleen. Kotimaisissa tutkimuksissa on kiinnitetty viime vuosina yhä enemmän huomioita etniseen eriytymiseen. Kansanomaisemmin puhutaan maahanmuuttajien alueellisesta keskittymisestä ja siihen kytkeytyvistä ilmiöistä. Keskittymät ovat suhteellinen ilmiö, jota määrittävät paikalliset olosuhteet ja yhteiskunnallinen konteksti. Eurooppalaisten tutkimusten mukaan keskittymät ovat kuitenkin usein varsin pysyviä.^{1,2,3,4}

Nykyinen maahanmuutto on vielä verrattain tuore ilmiö suomalaisessa yhteiskunnassa. Maahanmuutto kääntyi Suomessa selvään kasvuun 1990-luvun taitteessa ja Turku on ollut siitä lähtien pääkaupunkiseudun suurten kaupunkien jälkeen maahanmuuton suurin kohdealue Suomessa. Syyskuun lopussa 2014 Turussa oli 17.630 vieraskielistä, eli muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvaa asukasta. Väestöennusteiden mukaan 20.000 vieraskielisen asukkaan raja ylittyy vuonna 2016.⁵ Lisääntynyt maahanmuutto on näkynyt varsin nopeasti selkeiden asumiskeskittymien muodostumisena Turussa ja muissa suurissa kohdekaupungeissa.^{6,7} Turussa maahanmuuttajien asumiskeskittymät ovat tilastojen valossa jopa pääkaupunkiseutua erottuvampia.² Esimerkiksi Varissuon lähiö on Suomen suhteellisesti vieraskielisin asuinalue: jo noin 40 prosenttia alueen lähes 9000 asukkaasta puhuu äidinkielenään

jotain muuta kuin suomea tai ruotsia. Nuoremmissa ikäryhmissä vieraskieliset muodostavat jo selvän enemmistön alueen asukkaista.

Perinteisen assimilaatioteoreettisen näkemyksen mukaan vähemmistöt sulautuvat osaksi valtaväestön asuiskulttuuria sosiaalisen nousun sekä valtaväestön tapoja, kielen ja kulttuurin omaksumisen kautta.⁸ Tämän näkemyksen mukaan etninen keskittyminen olisi vain väliaikainen vaihe assimilaatio- eli sulautumisprosessissa, johon kuuluisi asuinpaikan vaihto yhteiskunnallisen aseman paranemisen myötä. Assimilaatioteoreettinen lähestymistapa on saanut kuitenkin paljon kritiikkiä erityisesti deterministisen luonteensa vuoksi sekä yhteiskunnan ja ympäristön toisistaan poikkeavat rakenteelliset tekijät sivuuttavana.^{8,9,10} Malli soveltui paremmin kuvaamaan 1900-luvun ensimmäisten vuosikymmenten Pohjois-Amerikkaan suuntautunutta maahanmuuttoa, kuin kansainvälisen muuttoliikkeen huomattavan lisääntymisen ja moninaisuuden muuttamaa maailmaa. Eri maissa kuvatunkaltainen ”sulautuminen” on kosketanut eri maahanmuuttajaryhmiä eri tavoin.¹¹ Esimerkiksi eurooppalaisissa kaupungeissa on tavallisesti yksi tai useampi selvemmin keskittynyt maahanmuuttajaryhmä.² Kritiikistä huolimatta assimilaatioteorioiden perustana oleva oletus asumisajan pituuden ja kotoutumisen edistymisen yhteydestä asumisen sijoittumiseen on säilynyt yhtenä tulkintakehyksenä maahanmuuttajien keskittymistä selitettäessä.

Kotimaisten tutkimusten mukaan tiettyjen maahanmuuttajaryhmien – Helsingissä erityisesti Saharan eteläpuoleisesta Afrikasta tulleiden – asuminen on muita ryhmiä selkeämmin keskittynyttä, mutta toisaalta asuiskeskittymät ovat luonteeltaan pikemminkin monikulttuurisia eli niillä asuu useita etnisiä ja kulttuurisia ryhmiä, joista yksikään ei ole dominoivassa asemassa.^{7,12} Toisen sukupolven valinnat asuntomarkkinoilla ovat Suomessa paljolti vielä tapahtumatta.

Maahanmuuttajien asuiskeskittymien monikulttuurisuus kuvastaa niiden kehitysdynamiikan erityispiirteitä Suomessa. Tämä liittyy koko nykyisen maahanmuuttoilmiön tuoreuteen ja verrattain pieneen mittakaavaan. Esimerkiksi asuntomarkkinoilla heikossa asemassa olleiden pakolaistaustaisten maahanmuuttajien hajasijoittaminen 1990-luvulla ympäri Suomea oli ratkaisu, joka on osaltaan rajoittanut yksittäisten kansallisuusryhmien keskittymistä. Vaikka monet aluksi hajasijoitetuista pakolaisista ovat sittemmin muuttaneet etelän suuriin kaupunkeihin^{13,14,15}, on tämä hidastanut keskittymien syntyä. Lisäksi useimmat pakolaisstatuksella saapuneet ryhmät eivät olisi olleet suuria edes keskittyessään. 2000- ja 2010-luvuilla on korostunut avioliitto- ja työperäinen maahanmuutto, jolloin muuttajien lähtömaat ja taustat ovat olleet entistäkin moninaisempia.¹⁶

Suomessa ei myöskään ole suuria yksipuolisia sosiaalisia vuokra-asuntoalueita, jotka ovat useissa maissa tavallisimpia keskittymisen kohteita. Meillä selkeidenkin maahanmuuttajien asuiskeskittymien asuntokanta on monipuolista, eli alueilla on vuokra-asuntojen lisäksi myös omistusasuntoja, usein jopa valtaosa. Tämä myötävaikuttaa asukkaiden sosiaaliseen sekoittumiseen. Suuren mittakaavan nopea keskittyminen ei näin ollen ole ollut edes mahdollista suomalaisilla asuinalueilla.

Maahanmuuttajien asumisen keskittymisestä puhuttaessa korostetaan usein lähtökohtaisesti niiden ongelmallisuutta. Kansainvälisten esimerkkien valossa keskittymisen seurauksia pohditaan erityyppisten integraatio-ongelmien ja huono-osaisuuden kautta.^{1,2,3,17} Esimerkiksi työllisyys ja tulojen kehitys voivat keskittymässä asuvilla maahanmuuttajilla jäädä kauas jälkeen muista väestöryhmistä ja toisaalta johtaa muusta yhteiskunnasta eristäytymiseen.¹⁸ Maahanmuuttajien määrällinen kasvu lisää myös julkisten palveluiden tarvetta, jolloin paikalliset palveluresurssit voivat kuormittua ja osoittautua riittämättömiksi.¹⁹ Palvelujen kuormittuminen välittyy myös koulujen välisinä eroina. Koulujen statuserot vaikuttavat kouluikäisten perheiden muuttopäätöksiin ja ovat näin ollen tärkeässä roolissa sosiaalisessa eriytymisessä.²⁰

Yksittäisellä asuinalueella maahanmuuttajaväestön kasvun seurauksena voi olla talon tai korttelin, joskus jopa koko asuinalueen etnisen hierarkian ”kipputuminen”. Kippautumisella viitataan tilanteeseen, jossa kantaväestö jää vähemmistöksi maahanmuuttajien osuuden kasvaessa.²¹ Asukasrakenteen kippautumisesta voi seurata asukkaiden välillä kärjistyviä konflikteja, joilla saattavat liittyä myös etnisiin jakolinjoihin. Viime vuonna Tukholman Husbyn maahanmuuttajalähiöstä käynnistyneen mellakointiaallon kaltaiset ilmiöt saattavat liittää keskittymiä koskevan yleisen mielikuvan kärjistyneimmillään jopa yhteiskuntarauhan järkkymiseen. Toisaalta seurauksena voi olla myös suvaitsevaisuuden ja toleranssin kasvua keskittymien asukkaiden keskuudessa. Turussa saaduissa tutkimustuloksissa kantaväestöön kuuluvat asukkaat ovat kuitenkin olleet kaikkien kriittisimpiä asuinalueensa asukasrakennetta kohtaan juuri suurimissa maahanmuuttajakeskittymissä.²²

Maahanmuuttajien keskittyminen ei ole lähtökohtaisesti ongelmallinen tai ongelmaton asia, vaan oleellista on, miten sosiaalinen integraatio mahdollistuu kussakin yhteiskunnassa ja asuinympäristössä. Maahanmuuttajien hakeutumisella toistensa läheisyyteen tiedetään olevan myös positiivisia vaikutuksia, kuten sosiaalisen tuen ja avun saanti uuteen yhteiskuntaan sopeutumisessa. Myös riittävän väestöpohjan muodostuminen etnisille kaupoille, etujen valvonnalle, uskonnon harjoittamiselle ja muille kulttuurisille tarpeille, liittyy keskittymisen po-

sitiivisiin puoliin.²³ Joidenkin maahanmuuttajien osalta asumiskeskittymiin muuttamisen motiivi voi olla myös vähäisempi erottautuminen monikulttuurisessa asuinympäristössä, jolloin ympäristö koetaan vähemmän syrjiväksi.²⁴ Usein juuri tämänkaltaisia syitä pidetään julkisessa keskustelussa selityksenä maahanmuuttajakeskittymien synnylle.²⁵ Tilannetta saatetaan verrata suomalaisten hakeutumiseen samoille alueille esimerkiksi Amerikkaan ja Ruotsiin kohdentuneiden maahanmuuttokausien aikana. Selitys on kuitenkin vahvasti yksinkertaistavana harhaanjohtava ja ohittaa historiallisen kontekstin.

Maahanmuuttajien keskittyminen on ongelma, jos sen negatiiviset vaikutukset ovat hallitsevia. Useissa Euroopan maissa on kiinnitetty jo pitkään huomiota etniseen segregatioon ja pyritty etsimään sen hallintakeinoja keskittymisen negatiivisten puolien välttämiseksi.^{2,3,26} Samasta syystä tavoitteena on ollut ennaltaehkäistä ”liiallisten” maahanmuuttajakeskittymien syntyä. Myös Turun kaupunki on hakenut aktiivisesti keinoja kasvavan maahanmuuttajaväestönsä asumiseen liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi. Turku on ollut mukana eurooppalaisten kaupunkien ja tutkimuslaitosten muodostamassa Cities for Local Integration Policy (CLIP) -verkostossa, jossa on etsitty maahanmuuttajien asumisen ja integroitumisen välisen kytköksen ratkaisuja.^{2,27} Maahanmuuttajien asumiskeskittymät huomioiva näkökulma on ollut mukana 1990-luvun lopulta lähtien myös useissa alueellisissa kehittämishankkeissa, kuten EU:n Tavoite 2-ohjelmassa (2000 – 2006) ja kansallisissa lähiöiden kehittämisohjelmissa (ARA). Myös maahanmuuttajien integroitumiseen tähtäävien kotouttamisohjelmien suositusehdotuksissa huomioidaan maahanmuuttajien asumiskeskittymät. Kasvavan maahanmuuttajaväestön asumista koskevat kysymykset ovat olleet esillä myös kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen asiakirjoissa.²⁸

Tässä katsauksessa tutkimuskysymys on mitkä tekijät ovat vaikuttaneet Turun maahanmuuttajakeskittymien syntymiseen. Turun kehitystä pohditaan aiemman tutkimuksen ja teorioiden valossa, syventäen samalla tietämystä etnisestä segregatiosta Suomessa myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Aihe on yhteiskuntapoliittisesti oleellinen. Mikäli erilaisin toimenpitein pyritään vaikuttamaan maahanmuuttajakeskittymien väestörakenteen muutokseen, on tunnettava dynamiikka, joka keskittymien muodostumista ohjaa.

Mikä selittää maahanmuuttajien asumisen keskittymistä?

Maahanmuuttajien asumiskeskittymien syntyä ja kehitystä on selitetty yhtäältä rakenteellisiin tekijöillä ja toisaalta yksilötason toiminnalla tai vapaaehtoisilla valinnoilla. Tärkeässä asemassa on myös kantaväestön

suhtautuminen ja toiminta suhteessa vähemmistöihin. Esimerkiksi kantaväestön asuntomarkkinoilla tekemät valinnat voivat voimistaa tai lieventää etnistä segregatiota, riippumatta siitä miten maahanmuuttajat toimivat.

Eurooppalaisten tutkimusten mukaan selkeimmät syyt maahanmuuttajien asumisen keskittymiseen liittyvät heidän kantaväestöä keskimäärin heikompaan asemaansa asuntomarkkinoilla. Etenkin ensimmäisen polven maahanmuuttajilla on tyypillisesti kantaväestöä heikommalla mahdollisuudella työllistyä tai työllistymisen tapahtua matalapalkka-aloilla. Tämä rajoittaa valintamahdollisuuksia asuntomarkkinoilla. Asumisen hintataso on yleensä halvin kaupunkien laitamilla tai lähialueilla. Myös alueen fyysinen etäisyys voi vaikuttaa eristäytymiseen, mikäli alue on etäällä muusta kaupunkirakenteesta ja esimerkiksi liikenneyhteydet ovat heikot. Asuminen on ohjautunut maahanmuuton alkuvaiheessa eri yhteiskunnissa asumisen halvimpaan segmenttiin, mikä on käytännössä tarkoittanut sosiaalisesti tuettua asumista tai marginaalisen sosiaalisen asutosektorin maissa yksityisen vuokra-asumisen halvinta osaa.²⁹ Esimerkiksi Suomessa sosiaalinen vuokra-asuminen on painottunut yleisimpänä asunnonhallintasuhteena suurimmalla osalla maahanmuuttajataustaisesta väestöstä asumisuran alussa.³⁰ Keskittymisen näkökulmasta ohjaavana rakenteellisena tekijänä on siten yhtäältä vuokra-asuntojen, etenkin julkisten vuokra-asuntojen, sijainti ja jakautuminen kaupunkirakenteen sisällä sekä toisaalta asuntojen hintataso.

Kantaväestöä heikomman työ- ja asuntomarkkina-aseman lisäksi maahanmuuttajien valintoja saattaa rajoittaa myös asunnonjakoon vaikuttavien paikallisten instituutioiden toiminta. Sosiaalista eriytymistä koskevissa selitysmalleissa puhutaan niin sanotusta managerismista, jolla viitataan esimerkiksi asunnonjakoviranomaisten, kiinteistövälittäjien ja vuokranantajien toimintaan.³¹ Tämänkaltaiset toimijat ovat eräänlaisia portinvartijoita, joilla on valtaa asunnon saantia koskevissa kysymyksissä. Portinvartijoiden toiminta voi ohjata ”oikeat ihmiset” niin sanotusti ”oikeille alueille”. Tämä voi olla paitsi tiedostettua ja syrjivää, myös tiedostamatonta tai lähtökohdiltaan holhoavaa toimintaa.²⁵

Institutionaalisten käytäntöjen lisäksi myös yhteiskunnassa vallitsevat etnis-hierarkkiset valtasuhteet voivat kapeuttaa maahanmuuttajien asumisen valintoja. Maahanmuuttajien kokemista rajoitteista ja syrjivistä käytännöistä työ- ja asuntomarkkinoilla on hyvin vähän täsmällisesti aihetta käsittelevää kotimaista tutkimusta. Aihetta sivuavat tutkimukset kuitenkin osoittavat, että jonkin asteista syrjintää on havaittavissa myös suomalaisilla asuntomarkkinoilla maahanmuuttajien näkökulmasta.^{23,32,33} Myöskään tässä katsauksessa käytettävien aineistojen perusteella ei ole voitu tutkia varsinaisia syr-

jinnän kokemuksia maahanmuuttajien keskuudessa.

Erityisesti Pohjoismaissa on tutkittu paljon muutto- liikkeen vaikutuksia etnisen eriytymisen dynamiikkaan.^{7,34,35} Maahanmuuttajien näkökulmasta jokin tietty alue voi houkutella esimerkiksi siellä elävien sukulaisten tai muun sosiaalisen tukiverkoston vuoksi. Myös muut oman kulttuurin ylläpitoa mahdollistavat tekijät voivat vaikuttaa asuinpaikan valintaan. Eurooppalaisissa tutkimuksissa onkin tunnistettu varsin tavalliseksi maahanmuuttajien keskittymisen dynamiikan osatekijäksi niin sanottu sisäänmuuttoalue, joka toimii uusille muuttajille ikään kuin porttina kaupunkiin.² Tämänkaltaisia tekijöitä pidetään keskeisinä etnisen segregaaation selittäjinä niin sanotuissa vapaaehtoiisiin valintoihin perustuvissa selitysmalleissa. Valintoja kuitenkin tehdään tietyissä rajoissa, joita selittävät rakenteelliset tekijät, kuten erityyppisten asuntojen tarjonta eri alueilla. Toisaalta myös puutteelliset tiedolliset resurssit, kuten huono paikallisten asuntomarkkinoiden tuntemus, voivat rajoittaa valinnan mahdollisuuksia.

Maahanmuuttajien asumisvalintojen lisäksi kantaväestön valinnoilla on oleellinen merkitys. Esimerkiksi Ruotsissa ja Suomessa on kantaväestön muuttoliikkeellä havaittu olevan oleellinen vaikutus maahanmuuttajien keskittymisen voimistumisessa ja alueiden etnisen rakenteen mahdollisessa ”kipautumisessa”.^{34,7} Kantaväestön muutot voivat lisätä eriytymistä, jos maahanmuuttajakeskittymistä muutetaan aktiivisesti pois asukasrakenteen muuntuessa tai jos keskittymiä ”kierretään” eli kantaväestö muuttaa niihin vähemmän kuin ennen. Kantaväestön ”pakoon” on viitattu *white flight* -käsitteellä ja usein puhutaan myös niin sanotusta *tip-ping point* -käsitteestä, jolla tarkoitetaan kynnyksarvoa, jonka jälkeen maahanmuuttajien osuus alkaisi nousta kiihtyvällä tahdilla.²¹ Empiiriset tutkimukset Ruotsissa ja Suomessa eivät kuitenkaan ole todentaneet, että lähtömuutto olisi ollut kiihtyvää. Sen sijaan on havaittu kantaväestön pikemminkin välttävän tietyille alueille muuttamista.^{36,7}

Kantaväestön poismuuton motiiveja koskevissa tuloksissa asukasrakenteen muutosta koskevat syyt sekoittuvat alueen muihin sosiaaliseen ympäristöön liittyviin tekijöihin, kuten erilaisiin häiriöihin ja sosiaalisiin ongelmiin.³⁵ Näin ollen muuttomotiiveja ei voida liittää suoraan asukasrakenteen kirjavoitumiseen. Vastaavaan tulokseen ja tulkintaan on päädytty myös aikaisemmassa Turkua koskevassa tutkimuksessa.³⁷ White flight -hypoteesi on kaukaa haettu pohjoismaisessa kontekstissa.

Tutkimuksen aineistot ja näkökulma

Tutkimus perustuu ensisijaisesti aineistoihin, jotka kerättiin *Monikulttuurisen asumisen kehittäminen Turun Varissuon lähiössä* -tutkimushankkeessa, joka oli osa

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) Silta-lähiöohjelmaa (2008–2011). Hankkeen käyttöön tilattiin monipuolisia Tilastokeskuksen tuottamia Turkua koskevia yksilö- ja kotitalouskohtaisia tilastoaineistoja vuosien 2000 – 2010 väliltä. Lisäksi hankkeessa kerättiin haastatteluaineisto Varissuon lähiöstä, sisältäen 20 kotitaloutta, joista 16 oli maahanmuuttajataustaisia. Toiseksi haastateltiin Varissuon alueen tilanteeseen perehtyneitä viranomaisia ja alueen muita toimijoita, yhteensä 15 toimipisteessä. Haastatteluaineiston avulla analyysiin on saatu lisää syvyyttä, joka lisää ymmärrystä maahanmuuttajien asumiskeskittymien dynamiikasta. Tutkimuksessa on käytetty sekä määrällisiä että laadullisia analyysimetodeja.

Suomalaisessa tilastoinnissa on ollut tavallisinta käyttää maahanmuuttajia koskevissa määrittelyissä kielikriteeriä. Tällöin muut kuin äidinkielenään suomea, ruotsia tai saamea puhuvat henkilöt määrittyvät maahanmuuttajiksi. Kielikriteeri on kuitenkin ongelmallinen, sillä varsinkin monen toisen sukupolven maahanmuuttajan äidinkieleksi on jo rekisteröity suomi.^{38,39} Maahanmuuttajia koskeva tilastointi muuttuneen tulevaisuudessa yhä enemmän syntyperään perustuvaksi. Tässä katsauksessa käytetyissä aineistoissa maahanmuuttajat on kuitenkin eroteltu äidinkielen perusteella. Esitettävät tulokset perustuvat pääosin jaotteluun, jossa muunkielinen väestö on eroteltu yhdeksi ryhmäksi suhteessa kotimaisiin kieliä puhuvaan väestöön.

Turkua koskevia tuloksia tarkastellaan edellä käsiteltyjen maahanmuuttajien asumiskeskittymien selitysmallien näkökulmasta. Aluksi tarkastellaan keskittymien pysyvyyttä ja eri kieliryhmien keskittymistä. Toiseksi huomioidaan asuntomarkkinoiden rakenteelliset ja ohjaavat tekijät, joita tarkastellaan alueellisen hintatason ja asunnonjakoon vaikuttavan toiminnan kautta. Kolmantena kokonaisuutena analysoidaan muuttoliikkeen roolia asumisen keskittymisessä, jolloin huomio kiinnittyy niin maahanmuuttajien kuin kantaväestön muuttoihin. Lopuksi esitetään kokoava tulkinta maahanmuuttajien asumiskeskittymien dynamiikasta Turussa.

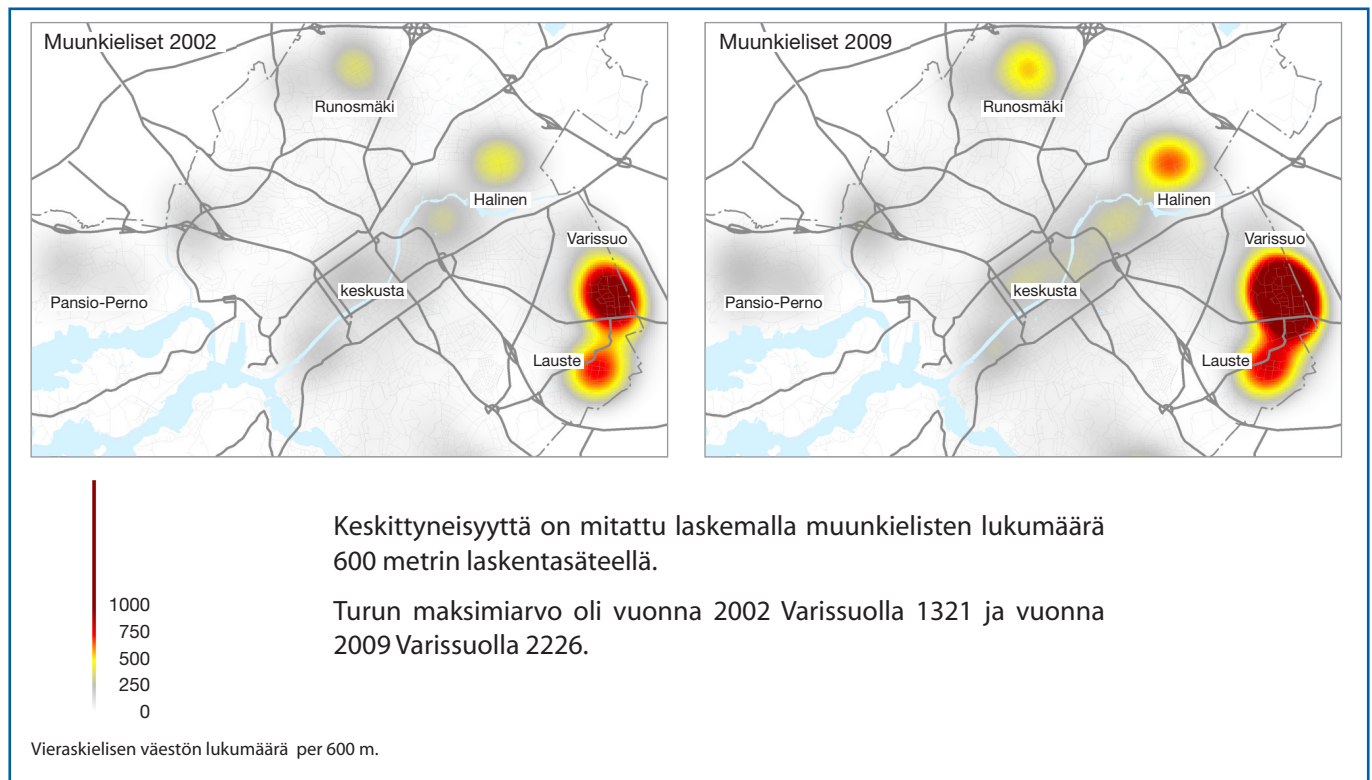
Keskittymisen yleispiirteet Turussa

Maahanmuuttajien asumisen keskittyminen on Turussa hyvin erottuvaa. Muunkielisen väestön osuus on suhteellisesti korkein kolmella asuinalueella: Varissuolla, Lausteella ja Halisissa. Näissä kaikissa muunkielisen väestön osuus ylittää 30 prosenttia asukkaista. Muunkielisen väestön keskittyneisyyden kasvu viime vuosikymmenellä on tuotu esille kuviossa 1. Se havainnollistaa keskittyneisyyksindeksin perusteella, miten lähellä toisiaan maahanmuuttajien asuttamat osoitteet olivat Turussa vuosina 2002 ja 2009. Keskittymäindeksi on laskettu niin sanotulla naapuriruutumenetelmällä (focal). Menetelmässä

koko kaupunki on jaettu 100x100 m ruutuihin, joihin on summattu niissä asuvat vieraskieliset. Menetelmässä jokaiselle ruudulle lasketaan uusi arvo, joka on summaus 600 m säteellä asuvista vieraskielisistä eli jokainen ruutu sisältää tiedon 600 metrin säteellä asuvista muunkielisistä. Keskittymisen voimistumisen ohella kuviosta välittyy myös maahanmuuttajien lukumäärän kasvu. Varissuo ja Lauste muodostavat jo melko yhtenäisen keskittymisen vyöhykkeen. Samoin Halinen tulee esille keskittymisen kasvun osalta. Samat alueet olivat selkeimpiä maahanmuuttajien keskittymiä jo 1990-luvulla. Myös Runosmäki tulee esille analyysissä, vaikka muunkielisten suhteellinen osuus on siellä huomattavasti edellisiä alueita matalampi (15 %). Runosmäki on kuitenkin Turun mittakaavassa suu-

ri lähiö, jossa maahanmuuttajia on määrällisesti paljon. Turkua koskevat tulokset, samoin kuin vastaavat tulokset pääkaupunkiseudulta⁷, osoittavat että maahanmuuttajakeskittymien pysyvyyden ja kasvun trendi Suomessa on yhdenmukainen kansainvälisten havaintojen kanssa.

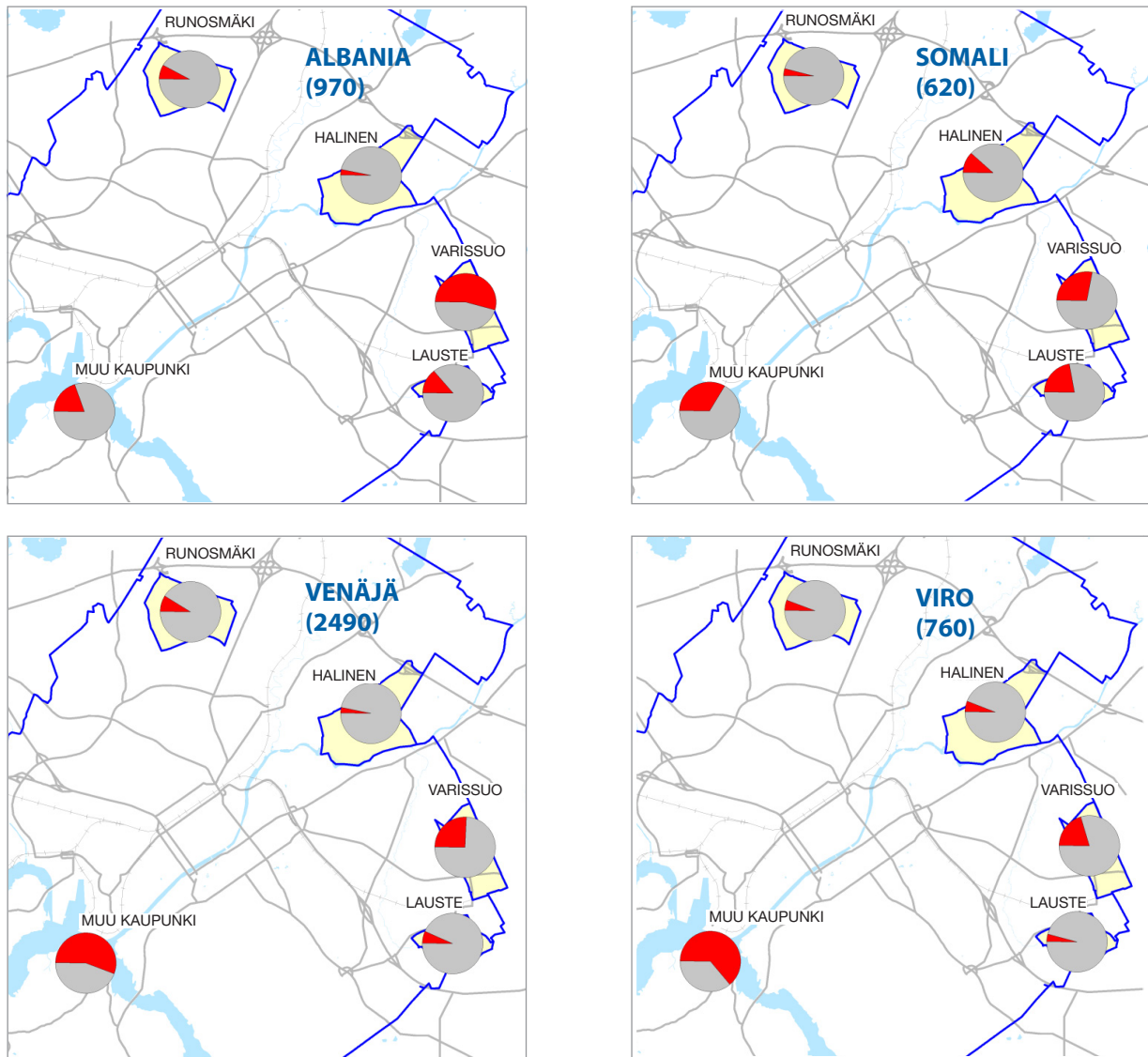
Kuviosta 1 voidaan havaita kuitenkin myös maahanmuuttajien määrän kasvua ylioppilaskylässä ja keskeisen Turun kerrostalovaltaisilla alueilla. Tämä ilmentää kehitystä, jossa keskittymisen voimistumisen kanssa kaupungin kasvava maahanmuuttajaväestö sijoittuu samanaikaisesti myös yhä useammille alueille.³⁷ Tämä liittyy ainakin osaksi maahanmuuttajaväestön huomattavaan monipuolistumiseen.

Kuvio 1. Muunkielisen väestön keskittyneisyys Turussa vuosina 2002 ja 2009

Kuviossa 2. on esitetty neljän kieliryhmän osalta kuinka suuri osuus niistä on sijoittunut Turun suurimpiin maahanmuuttajien asumiskeskittymiin ja näiden ulkopuolelseen osaan kaupungista. Valituista kieliryhmistä somalin-

ja albaniankieliset edustavat enemmän pakolaistaustaisia maahanmuuttajia, kun taas venäjän- ja etenkin vironkieliset työperäistä maahanmuuttoa.

Kuvio 2. Neljän kieliryhmän asumisen keskittyneisyys Turussa vuonna 2009. Ympyrän punainen osa kuvaa, mikä osuus kieliryhmästä asuu alueella. Ryhmän kokonaismäärä Turussa vuonna 2009 on esitetty suluissa.

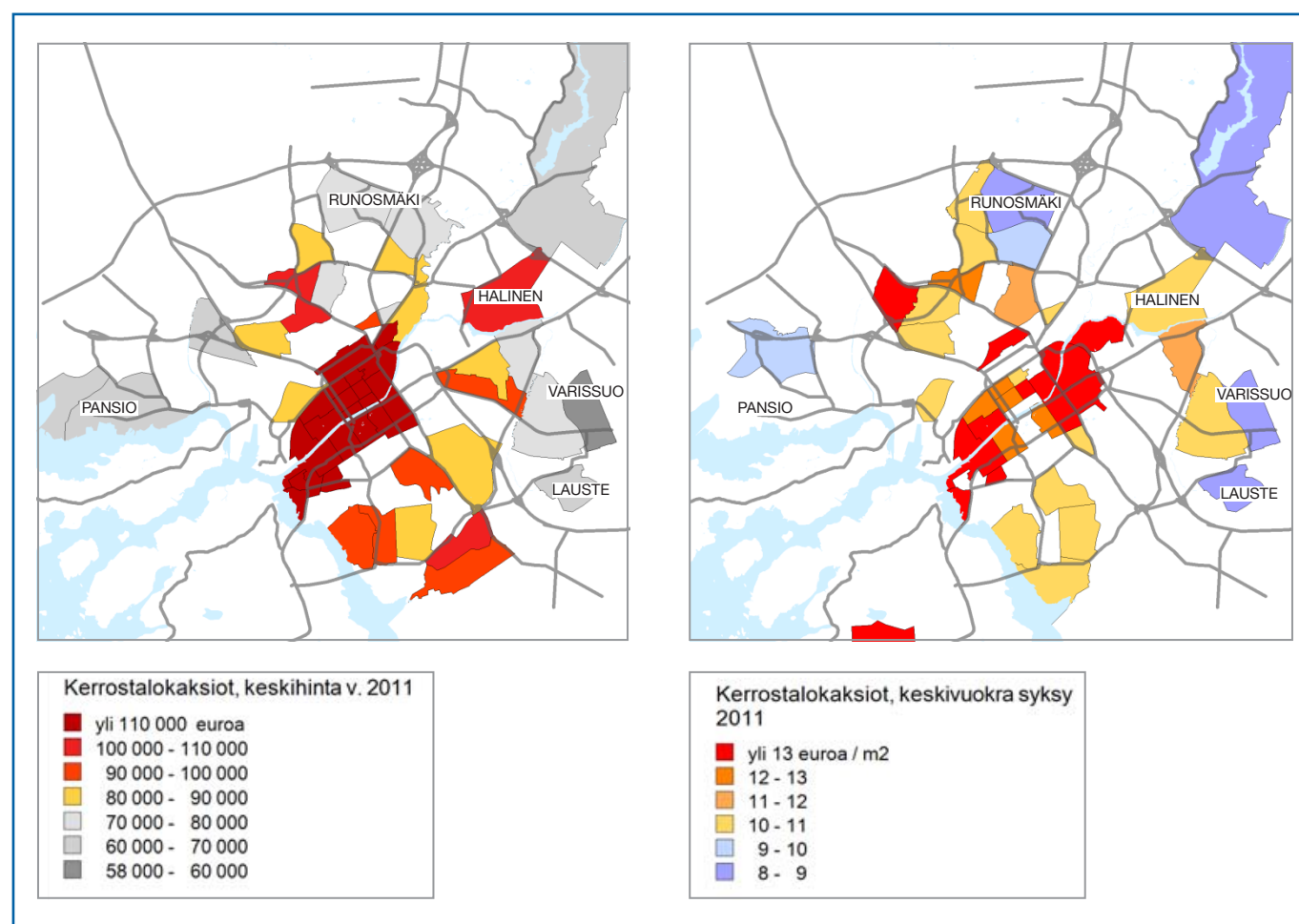
Kieliryhmien sijoittumisessa kaupunkiin on selviä eroja. Albaniankielisten asuminen on selkeimmin keskittynyttä. Albaniaa puhuvat ovat Turun neljänneksi suurin kieliryhmä ja heistä yli puolet asuu Varissuolla, jossa albania on toiseksi yleisin vieras äidinkieli. Myös somalit, jotka ovat Turun kuudenneksi suurin kieliryhmä, keskittyvät Varissuon ja Lausteen alueille. Sen sijaan Turun suurimmasta maahanmuuttajaryhmästä, venäläisistä, yli puolet asuu muualla kuin kolmessa suurimmassa maahanmuuttajakeskittymässä. Tästä huolimatta venäjänkieliset ovat kuitenkin suurin vieraskielinen ryhmä myös Varissuolla. Turun virolaisista enemmistö asuu niin ikään keskittymien ulkopuolella. Todettakoon esitettyjen kuvi-

oiden ulkopuolelta, että Turun noin 500 vietnamia äidinkielenään puhuvasta yli puolet asuu Varissuolla. Vietnamlaiset ovat ”vanhin” pakolaisryhmä, sillä heitä saapui jo 1970-luvun lopussa. Pitkäaikainen asuminen ei ole kuitenkaan johtanut sen suurempaan hajautumiseen kuin albanian- tai somaliankielisilläkään. Kokonaisuudessaan Turun maahanmuuttajakeskittymät ovat erittäin monikulttuurisia, eikä kaupunkiin ole syntynyt varsinaisia yhden ryhmän ”etnisiä enklaveja”. Turun tilanne vastaa melko lailla pääkaupunkiseutua, jota koskevat tulokset kertovat tiettyjen maahanmuuttajaryhmien selkeästä keskittymisestä, mutta toisaalta myös asumiskeskittymien suhteellisen monikulttuurisesta luonteesta.^{7,12}

Asuntomarkkinoiden rakenteellisten ja ohjaavien tekijöiden yhteys maahanmuuttajakeskittymiin

Turun kerrostalokaksioden alueelliset keskihinnat ja –vuokrat⁴⁰ on esitetty kuviossa 3. Turun suurimmat maahanmuuttajien asumiskeskittymät sijoittuvat kaupungin halvimmille asuinalueille, Halisten aluetta lukuun ottamatta. Samoilla alueilla on myös suhteellisen paljon sosiaalisia vuokra-asuntoja. Toisaalta Turussa on myös useita halvemman hintatason alueita, jotka eivät ole maahanmuuttajakeskittymiä. Samoin on alueita, joissa sosiaalisten vuokra-asuntojen osuus on suuri, mutta

maahanmuuttajien osuus huomattavasti pienempi kuin keskittymissä (esim. Pansio-Perno ja Jyrkkälä). Halisten osalta selitys on, että aluetta rakennettiin paljon 1990-luvun laman aikana, jolloin rakentaminen painottui valtion tukemaan sosiaaliseen vuokra-asuntotuotantoon. Samalla vuosikymmenellä lisääntynyt maahanmuutto kohdistui osaltaan juuri valmistuneeseen ja vapaana olleeseen vuokra-asuntokantaan. Vastaava kehitys näkyy Helsingissä esimerkiksi Meri-Rastilan alueprofiilissa ja yleisemminkin eurooppalaisissa kaupungeissa.^{6,41} Näin ollen rakenteellisten tekijöiden merkitys on ilmeinen myös Turussa, mutta ne toimivat vain osaselityksenä nykyisten keskittymien pysyvyydelle.

Kuvio 3. Kerrostalokaksioden keskihinta ja –vuokra Turussa alueittain vuonna 2011

Tutkimuksessa tehdyissä haastatteluissa kiinnitettiin huomiota myös manageristiseen näkökulmaan, etenkin asunnonjakoviranomaisten toimintaan asukkaiden valikoitumiseen mahdollisesti vaikuttavina ”portinvartijoina”. Haastatteluissa pyrittiin selvittämään, minkälaisia ohjaavia käytäntöjä maahanmuuttajien sijoittumiseen Turussa on mahdollisesti ollut. Haastatteluiden perusteella 1990-luvulla pakolaistasuksella saapuneiden

maahanmuuttajien asuttamisessa ei huomioitu keskittymiin liittyviä kysymyksiä, vaan sijoittaminen tapahtui pääasiassa sen mukaan missä asuntoja oli vapaana. Osaltaan sijoittamista ohjasi myös se, että alueella oli jo ennestään maahanmuuttajia ja sosiaaliasema. Maahanmuuttajien tarvitsemien sosiaalipalvelujen läheisyyden katsottiin perustelevan sijoittamista. Näin ollen asunnon jakoon vaikuttavien viranomaisten toiminta ”portinvar-

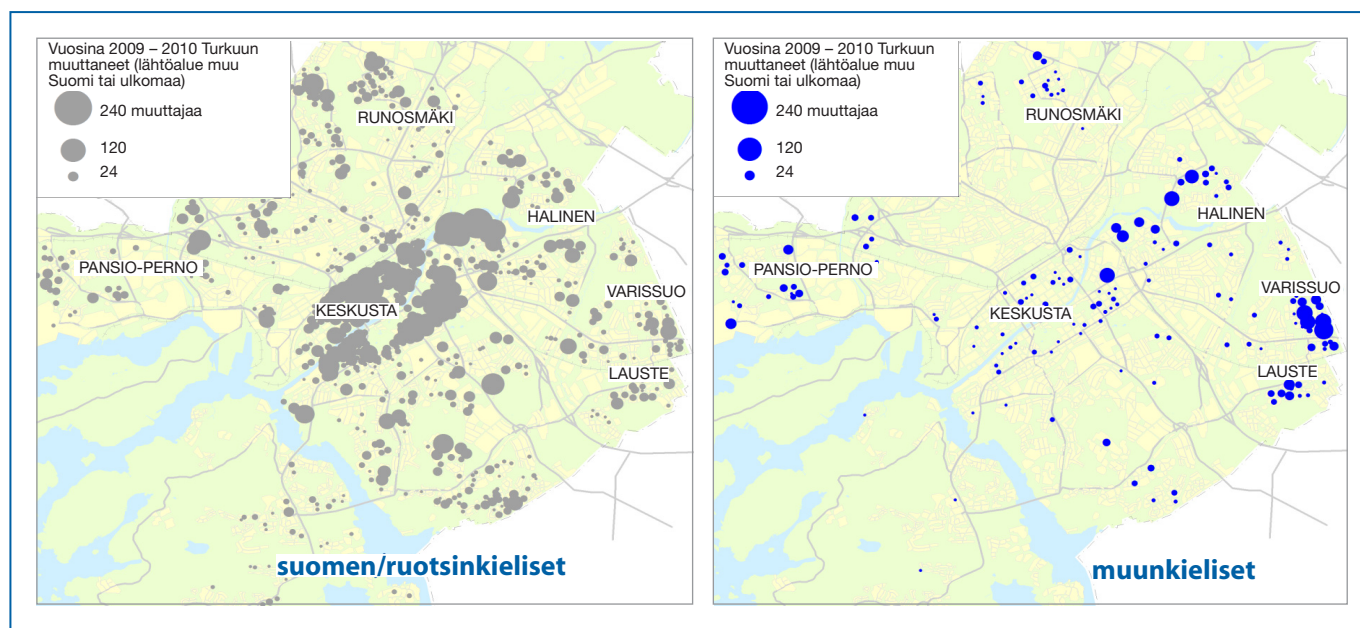
tijoina” on ollut osaltaan edesauttamassa keskittymien syntyä. Etnisen segregaation muodostumista ei pyritty tietoisesti luomaan tai välttämään, vaan pikemminkin asiaan ei kiinnitetty suurempaa huomiota. Keskittymien muodostumisen alkuvaiheeseen liittyy myös sattumanvaraisuutta; yhtälailla jotkin muut alueet olisivat voineet muodostua keskittymiksi, mikäli niissä olisi ollut paljon vapaita asuntoja tarjolla. Nykyisin Turun suurin sosiaalisen vuokra-asuntokannan omistaja, Turun kaupungin TVT-asunnot, huomioi sosiaalisen eriytymisen kysymykset asuntohakemuksia käsitellessään.

Maahanmuuttajien keskittyminen ei kuitenkaan perustu yksinomaan sosiaalisten vuokra-asuntojen alueelliseen sijaintiin. Esimerkiksi Varissuon alueella keskittymistä tukevat laajat yksityiset vuokramarkkinat. *Maahanmuuttajien asumisen kehittäminen Varissuolla* -tutkimushankkeessa tehtyjen havaintojen mukaan eläkeiässä olevan kantaväestön keskuudesta on siirtynyt omistusasuntoja vapaille markkinoille ja osa näistä asunnoista asuntosijoittajille, joille Varissuosta on tullut suosittu sijoituskohte. Asuntojen myynnin syy voi olla lähtö kalliiden putki-remonttien ja muiden peruskorjausten alta pois, mutta se voi olla osaltaan myös etnisesti kirjavoitunut asuin-ympäristö. Maahanmuuttajataustaiset asukkaat ovat enemmistönä sijoitusasuntojen vuokraajissa. Toisaalta maahanmuuttajat ovat myös ostaneet vapautuneita asuntoja ja siirtyneet näin omistusasujiksi. Tämä mielletään yleisesti ”asumisuralla etenemiseksi” suomalaisessa elämäntilanteessa⁴², ja sitä voidaan pitää myös osoituksena

integroitumisprosessin etenemisestä. Asunnon ostamisen merkitsee usein myös kiinnittymistä tiettyyn asuin-ympäristöön.

Muuttoliikkeen rooli asumiskeskittymien muodostumisessa

Turussa Varissuon lähiö on niin sanottu sisäänmuuttoalue maahanmuuttajille. Kuviossa 4. on esitetty Turkuun vuosina 2009–2010 muuttaneiden asuinpaikka kotimaisten kielten ja muunkielisten osalta. Kaupungin kartalle sijoitetut pallokuviot ilmaisevat muuttajien määrän alueellista painottumista. Kuvio havainnollistaa, että muuttoliikkeessä Turkuun kantaväestön muutto kohdentuu voimakkaimmin keskustan alueelle ja maahanmuuttajaväestön muutto Varissuolle. Vuosina 2009–2010 Turkuun muutti 15 700 suomen- tai ruotsinkielistä, joista Varissuolle 344 henkeä, kun taas muunkielisiä muutti 2400 ja heistä Varissuolle 427 henkeä. Maahanmuuttajien muuttoliikkeen suhteellinen kohdentuminen Varissuolle on siis hyvin selkeää. Varissuolla tehty haastattelut vahvistivat tätä tulkintaa. Monien maahanmuuttajien sukulaisia tai tuttuja asui ennestään alueella, mikä vaikutti sinne hakeutumiseen. Varissuo tunnetaan myös verrattain hyvin Turun ulkopuolella, mikä osaltaan ohjaa muuttoliikettä alueelle. Haastatteluiden perusteella muualta Suomesta lähteneitä maahanmuuttajia on jopa lähtöpaikkakunnan viranomaisten toimesta opastettu hakeutumaan Varissuolle.

Kuvio 4. Muista kunnista tai ulkomailta Turkuun vuosina 2009–2010 muuttaneiden kohdealue.

Varissuo ei ole kuitenkaan pelkästään sisäänmuutto-alue, vaan myös seuraava tai seuraavat asunnot sijaitsevat monesti siellä. Alueen suosiminen asuinpaikkana käy ilmi taulukosta 1, joka kertoo miten suurella osuudella vuonna 2010 Varissuolla asuneista, mutta vuosien 2005–2010 välillä muuttaneista, myös edellinen asunto oli Varissuolla. Tarkastelu on tehty viiden Varissuolla eni-

ten puhutun kielen perusteella. Muunkielisten muutot Varissuon sisällä ovat huomattavasti suomenkielisiä yleisempiä. Etenkin albanian- ja arabiankielisten keskuudessa Varissuon sisäiset muutot ovat olleet erittäin tavallisia. Albanien osalta muistettakoon myös kyseisen kieliryhmän vahva keskittyminen Varissuon lähiöön.

Kieli	Muuttaneet yhteensä	Edellinen asunto Varissuolla	%
Suomi/ruotsi	1618	799	49
Venäjä	337	213	63
Arabia	179	135	75
Kurdi	251	143	57
Albania	387	334	86

Taulukko 1. Varissuon sisäisen muuton osuus eri kieliryhmissä.

Varissuolla toteutettujen haastatteluiden perusteella saatiin syventävää tietoa alueen erityispiirteiden merkityksestä maahanmuuttajien asumisvalinnoissa. Tiivistäen voidaan todeta, että alueella on enemmän vetäviä kuin työntäviä tekijöitä useiden maahanmuuttajaryhmien näkökulmasta. Ensinnäkin Varissuolla on ylivertainen palvelutaso verrattuna muihin Turun lähiöihin. Varissuon alkuperäinen suunnitteluperiaate alueen omavaraisuudesta⁴³ toteutuu hyvin etenkin maahanmuuttajien näkökulmasta. Varissuon suunnittelu pohjautui hyvin kattavaan lähipalvelutarjontaa, niin julkisten kuin yksityistenkin palvelujen näkökulmasta. Erilaisten palvelutilojen olemassaolo on mahdollistanut myös sen, että alueelle on syntynyt etnisten tuotteiden myymälöitä, maahanmuuttajien yhdistyksiä sekä kokoontumis- ja uskonnon harjoittamisen tiloja. Nämä kaikki tukevat maahanmuuttajataustaisten asukkaiden keskittymisen positiiviseksi katsottuja puolia. Omavaraisuudesta huolimatta myös julkiset liikenneyhteydet keskustaan ovat erittäin hyvät, eikä Varissuota voida pitää eristäytyneenä alueena, jolta olisi vaikeaa hakeutua esimerkiksi työhön tai koulutukseen. Varissuolla sijaitsevilla Turun normaali koululla ja kansainvälisellä koululla on hyvä status. Ne ovat houkutelleet takaisin myös alueella aiemmin asuneita maahanmuuttajaperheitä. Varissuolla on mahdol-

lista käydä lähikoulua ylioppilaaksi asti, mitä voidaan pitää positiivisena ja edesauttavana tekijänä toisen asteen koulutukseen hakeutumiselle.

Haastatteluiden perusteella monikulttuurisuuden lisääntyminen on merkinnyt Varissuolla myös enemmän suvaitsevaisuuden kuin rasismien lisääntymistä. Etenkin alueen nuoret vaikuttavat olevan ”värisokeita”.⁴⁴ Sosiaalisten kontaktien toistuvuus on siten kasvattanut ainakin useimpia nuoria suvaitsevaisuuteen. Joidenkin haastateltujen osalta alueen monikulttuurinen asukasrakenne on houkuttanut muuttamaan alueelle, motiivina vähäisempi oma erottautuminen asuinympäristössä. Vastaavankaltaisia tuloksia on saatu myös pääkaupunkiseudulla.²⁴

Varissuolla on toisin sanoen hyvä status alueena maahanmuuttajien keskuudessa. Aluetta pidetään parempana kuin useaa muuta hintatasoltaan sitä lähellä olevaa aluetta Turussa. Etenkin ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajista monet ovat juurtuneet Varissuolle. Tästä näkökulmasta on ymmärrettävää, että maahanmuuttajien muuttoa tapahtuu paljon Varissuon sisällä.

Kantaväestön osalta tilanne voi olla toinen muuttoa harkittaessa. Turussa ja pääkaupunkiseudulla saatujen tulosten mukaan kantaväestön kritiikki asuinalueensa

ominaisuuksia kohtaan on liittynyt maahanmuuttajakeskittymissä nimenomaan monikulttuuriseen asukasrakenteeseen.^{22,35} Tässä tutkimuksessa käytetyt aineistot eivät mahdollistaneet kantaväestön muuttoliikkeen tarkempaa analyysiä. Tilastojen ja haastattelujen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että Turun keskittymissä ei ole ollut kysymys nopeutuneesta kantaväestön paosta. Pikemminkin keskittymät ovat kasvaneet suhteellisen vakaassa tahdissa yhtä aikaa kun kaupungin vieraskielinen väestö on kasvanut. Kuten taulukosta 1 nähdään, Varissuon sisäiset muutot ovat olleet verrattain yleisiä (50 %) myös kantaväestön keskuudessa.

Synteesi dynamiikan luonteesta Turussa

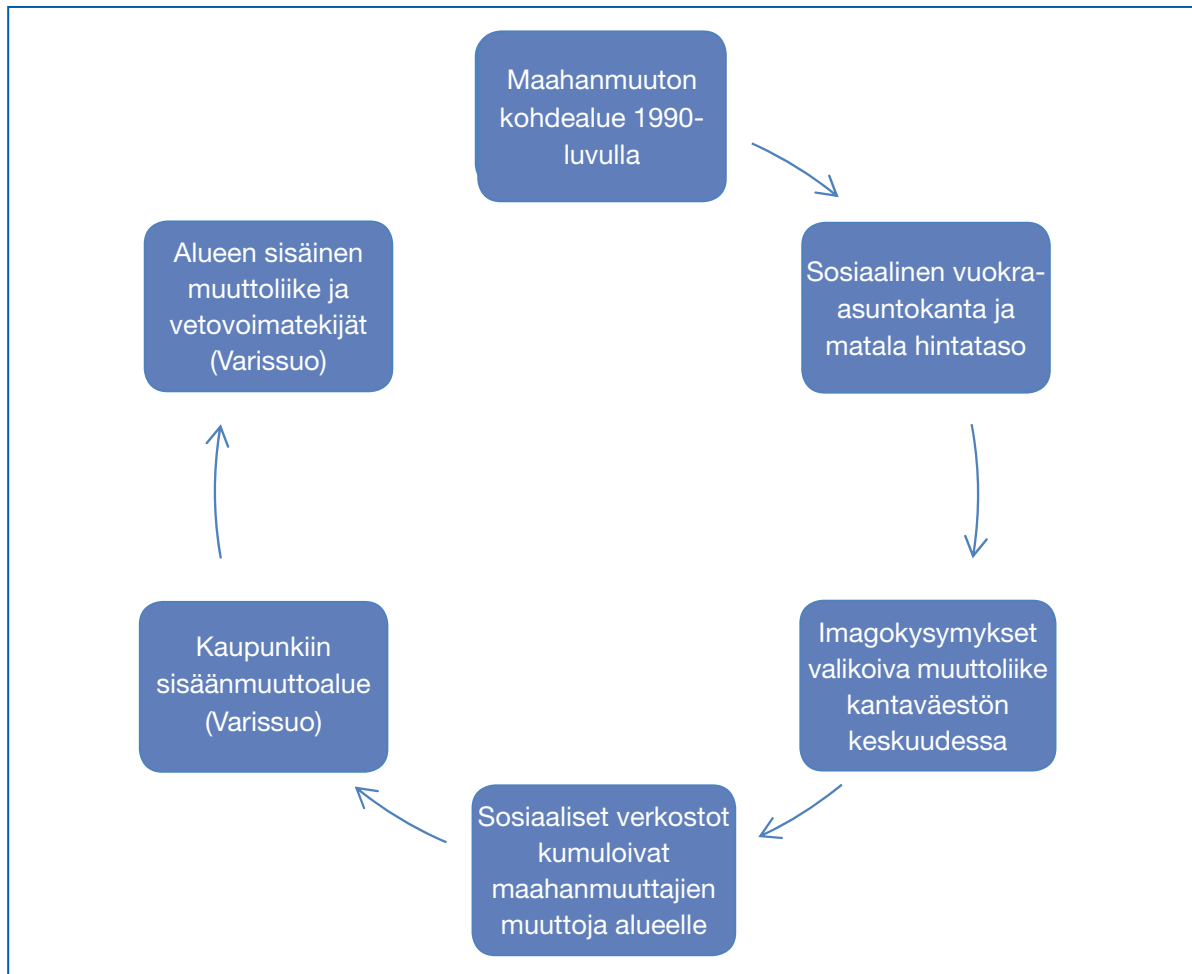
Tässä katsauksessa on käsitelty Turun kaupungin maahanmuuttajien asumisen keskittymiseen vaikuttaneita tekijöitä. Turkua koskevia tuloksia on peilattu suhteessa erityyppisiin etnisen segregaation selitysmalleihin ja aikaisempaan tutkimukseen. Kokoava malli keskittymisen dynamiikasta Turussa on esitetty kuviossa.⁵

Keskittymisen käynnistävänä rakenteellisena tekijänä ovat olleet sosiaalisen asuntokannan saatavuuteen liittyvät tekijät. Etenkin alkuvaiheessa maahanmuuttajien asuminen on ohjautunut Suomessa useimpien Euroopan maiden tapaan sosiaalisen asumisen piiriin.³⁰ Tämä on ohjannut tiettyjen alueiden muodostumista kohdealueeksi jo maahanmuuton alkuvaiheessa 1990-luvulla, koska muuttajat olivat tässä vaiheessa paljolti pakolaisstatuksella saapuneita. Alueiden valikoitumiseen liittyy sen sijaan myös sattumanvaraisuutta. Maahanmuuton selkeimmillä kohdealueilla on ollut verrattain matala sosiaalinen status jo ennen maahanmuuton keskittymistä niihin. Tämä on näkynyt matalana hintatasona. Asukasrakenteen muutos on tuonut alueiden imagoon uusia sävyjä. Kyseisten alueiden poissulkeminen muuttopäätöksiä tehtäessä on Turussa ilmeistä useiden kantaväestöön kuuluvien keskuudessa. Tämänkaltaista selitysmallia on pidetty esimerkiksi eräiden Helsingin itäosan lähiöiden vähäisen vetovoiman taustalla.^{35,45} Minkäänlaisesta kantaväestön paosta tai tietyn kynnsarvon ylittämisestä, jonka jälkeen kantaväestön ulosmuutto olisi kiihtynyt, ei ole ollut kysymys. Niin Turussa kuin Helsingissäkin saatujen tulosten perusteella kantaväestöön kuuluvien muuttohalukkuus liittyy suurimmaksi osaksi perinteisiin asumistason parantamiseen liittyviin syihin, myös maahanmuuttajakeskittymissä.^{37,35} Niiltä osin kuin muuttosyyt linkittyvät alueen sosiaalisen ympäristön tekijöihin, asukasrakenteen ohella myös yleisemmät häiriköinnin ja epävihiytyisyyden kokemisen syyt ovat tavallisia.

Rakenteellisten tekijöiden ja kantaväestön valikoivan muuttoliikkeen ohella keskittymien kasvuun ovat vaikuttaneet maahanmuuttajien omat asumisvalinnat. Alueella jo ennestään olevat sukulaiset ja tutut ovat vetäneet uusia muuttajia samoille alueille. Samalla keskittyminen on kumuloitunut. Tämä on esimerkki maahanmuuttajien vapaaehtoihin valintoihin perustuvasta keskittymisestä ja sen sosiaalisiin verkostoihin liittyvistä eduista. Useissa eurooppalaisissa kaupungeissa on voitu havaita tiettyjen alueiden muodostuvan maahanmuuttajien niin sanotuiksi sisäänmuuttoalueiksi. Muuttoliiketarkastelun perusteella Varissuo on juuri tämänkaltaisen alue, monille maahanmuuttajille ”portti Turkuun”. Alueella puhutaan nykyisellään kymmeniä eri kieliä. Nykyisessä maahanmuutossa hallitsevassa osassa olevien avioliiton ja työperäisten syiden vuoksi maahan saapuvien muuttajien sijoittuminen on kuitenkin lähtökohtaisesti hajanaisempaa kuin pakolaisstatuksella saapuneiden. Tämä johtuu huomattavasti vaihtelevimmista taustatilanteista. Esimerkiksi asema työ- ja asuntomarkkinoilla on usein parempi. Tästä huolimatta myös työperäisten syiden kautta saapuneista suurimpien kieliryhmien (venäjä, viro) edustajista monia sijoittuu maahanmuuttajakeskittymiin. Erityisesti Varissuon rooli sisäänmuuttoalueena voi korostua myös tässä suhteessa. Keskittymien hintataso on kaupungin matalimmasta päästä, mikä on monille pienituloisille maahanmuuttajatalouksille tärkeä asumisen valintoja ohjaava kriteeri.

Asumiskeskittymien monikulttuurisuudesta ja ”etnisten enklavien” puuttumisesta voisi päätellä, että meillä ei ole muusta yhteiskunnasta eristäytyneitä maahanmuuttajaryhmiä. Alueellisten etnisten yhteisöjen muodostumista pidetään usein maahanmuuttajien integroitumista hidastavana ja mahdollisesti yhteisön muusta yhteiskunnasta eristäytymiseen johtavana riskinä. Erot yksittäisten maahanmuuttajaryhmienkin sisällä voivat kuitenkin olla suuria, puhumattakaan tietyn alueen koko maahanmuuttajataustaisesta väestöstä. Saman kielen ja asuinalueen jakavan ryhmänkin sisällä voi tapahtua eristäytymistä ja integroitumista yhteiskuntaan hyvin monin eri tavoin.¹⁷ Toisaalta Suomessa monikulttuurisissa asumiskeskittymissä asuminen ei vaikuta johtavan sen suurempaan kanssakäymiseen eri maahanmuuttajaryhmien kesken, mutta ei myöskään ryhmien välisiin konflikteihin.^{23,41}

Nähtäväksi jää miten esimerkiksi toisen polven maahanmuuttajien sosiaalinen liikkuvuus tulee kehittymään ja millaisia asumista koskevia ratkaisuja he tekevät. Nämä tulevat vaikuttamaan myös nykyisten keskittymien et-

Kuvio 5. Maahanmuuttajien asumiskeskittymien muodostumisen dynamiikka Turussa

niseen rakenteeseen. Oleellinen havainto on joka tapauksessa se, että nykytilanteessa alueen sisäiset muutot ovat suhteellisen tavallisia maahanmuuttajien keskuudessa. Toisin sanoen asumistasoon ja -tarpeisiin liittyviä ratkaisuja tehdään usein tutusta ympäristöstä. Haastattelujen perusteella maahanmuuttajataustaiset asukkaat ovat suhteellisen tietoisia eri alueiden palvelutarjonasta, joten palvelutarjonta ohjaa osaltaan muuttopäätöksiä kaupungin sisäisissä muutoissa. Erityisesti Varissuon lähiön palvelutarjonta on tullut useissa yhteyksissä esille Turun lähiöiden kärkipäähän sijoittuvana.³⁷ Myös alueella sijaitsevan Turun normaalikoulun status on hyvä. Maahanmuuttajien pitkäaikainen asuminen tietyillä alueilla on samalla johtanut kulttuuristen tarpeiden ylläpitoa helpottavien palvelujen ja toimintojen muodostumiseen. Näin ollen asumisuramuuttojen sijoittuminen samalle alueelle on ymmärrettävää. Kansainvälisessä keskustelussa asumisurallaan etenevien maahanmuuttajien jäämistä samalle alueelle pidetään yleisesti positiivisena ilmiönä, sillä menestyvät maahanmuuttajat tarjoavat samalla roolimalleja sosiaalisesta noususta.

Keskustelua

Maahanmuuttajien asumiskeskittymät pitävät sisällään monia puolia eri asukas- ja intressiryhmien näkökulmasta. Keskittymisellä on yhtä aikaa positiivisia ja negatiivisia piirteitä. Maahanmuuttajien asumiskeskittymät on huomioitu Turun kaupungissa virkamiesten työtä ohjaavissa dokumenteissa jo vuosia. Turku on lähtenyt myös hakemaan aktiivisesti sovellettavia malleja etnisen segregaaion hallitsemiseksi kansallisten ja kansainvälisten verkostojen kautta. Lähtökohtana on ”liiallisten” asumiskeskittymien muodostumisen välttäminen ja olemassa olevien keskittymien tukeminen. Tämä on ollut tyypillinen lähestymistapa monissa EU-maissa ja kaupungeissa. Maahanmuuttajien keskittymistä on katsottu enemmän negatiivisten riskitekijöiden näkökulmasta, jolloin koko ilmiön moninaisuus jää usein rajoituneesti ymmärretyksi.⁶

Pohdittaessa keskittymisen ennaltaehkäisyä, liittyvät tärkeimmät tekijät kansallisen tason politiikkatoimenpiteisiin. Ensisijaiset syyt maahanmuuttajien asumisen

keskittymiselle ovat valinnan mahdollisuuksien vähäisyydessä. Maahanmuuttajien asemaan asunto- ja työmarkkinoilla vaikutetaan keskeisesti työ-, koulutus-, sosiaali-, asunto- ja maahanmuuttopolitiikan keinoin. Nämä ovat kuitenkin pääsääntöisesti kunnallisen päätöksenteon ulottumattomissa. Yleisinä keinoina negatiivisen segregatiokehityksen välttämisen suhteen ovat eurooppalaisissa kaupungeissa olleet asuntojen jakopolitiikkaan vaikuttaminen ja sosiaalinen sekoittaminen. Sosiaalinen sekoittaminen on tutkijoidenkin keskuudessa kiistanalainen aihe ja sen eduista ollaan montaa mieltä.⁴⁶ Mikäli sosiaalista sekoittamista toteutetaan, ovat uudis- ja täydennysrakentamisen painopisteet luonnollisesti avainasemassa. Kokonaisuudessaan myös seudullisella asuntopolitiikalla, kaavoituksella ja yhdyskuntasuunnittelulla on selvä yhteys eri väestöryhmien mahdollisuuksiin asuntomarkkinoilla ja sitä kautta asumisen sijoittumiseen. Turussa maahanmuuttajien asumistarpeiden ja mahdollisuuksien huomioiminen kaavoitusta ja palvelurakennetta koskevissa kysymyksissä on esillä jo nykyisellään mm. asunto- ja maankäyttöohjelmassa. Mikäli niissä esitettyjä suuntaviivoja toteutetaan käytännössä, ennaltaehkäisyyn rakenteelliseen puoleen liittyvät tekijät periaatteessa huomioidaan. Kyseiset toimenpiteet vaikuttavat kuitenkin hitaasti, sillä maankäytön ja palvelurakenteen suunnitelmissa liikutaan usein vuosikymmenten perspektiivillä.

Asuntojen jakopolitiikan osalta on puolestaan huomioitava, että nykyisten keskittymien osalta kaupungin hallitsema asuntokanta kattaa vain osan keskittymissä olevista asunnoista. Mikäli vuokrausperiaatteisiin haluttaisiin jonkinlaisia yhteisiä pelisääntöjä, olisi oltava keskusteluyhteys muihin vuokra-asunnon tarjoajiin. Yleishyödyllisten asuntoyhtiöiden lisäksi esimerkiksi Varissuon lähiössä on nykyisellään paljon yksityisten asutosijoittajien vuokra-asuntoja. Tämä suositus mainittiin jo Clip-verkoston Turkuä koskevassa raportissa.²⁷ Se toimisi mahdollisena väylänä avata muita asumisen vaihtoehtoja maahanmuuttajataustaisille asukkaille.

Useiden tutkimustulosten mukaan kantaväestöllä on tärkeä rooli maahanmuuttajakeskittymien synnyssä. Joidenkin arvioiden mukaan maahanmuuttajakeskittymien pitäminen vetovoimaisena myös kantaväestön näkökulmasta on tehokkainta segregaaion ennaltaehkäisyä.²⁶ Positiivisena voidaan pitää, että Turun selkeimmät keskittymät ovat olleet useiden perusparannus- ja kehittämistoimenpiteiden kohteena, mikä on palvellut kaikkia asukasryhmiä. Kehittämishankkeiden vaikutukset kyseisten alueiden sosiaaliseen statukseen eivät ole kuitenkaan olleet suuria.³⁷ Toisaalta ei myöskään tiedetä mikä olisi tilanne ilman näitä kehittämistoimenpiteitä. Imagoon liittyvät tekijät muuttuvat hitaasti. Fyysisen rapistumisen ehkäisy on kuitenkin samalla tärkeä osa segregaaion ennaltaehkäisyä, joten on perusteltua pitää huolta alueiden asuntokannasta ja kaikkien yhteisesti jakamasta ympäristöstä.

Maahanmuuttajakeskittymiä koskevan seurannan ja täsmällisempien analyysien tekemistä on jatkettava, sillä kyseessä on verrattain tuore ilmiö suomalaisessa ja turkulaisessa kontekstissa. Yksittäisten maahanmuuttajaryhmien sisällä on hyvin monenlaisia elämäntapoja, -tilanteita ja tarpeita.¹⁷ Toisten arki kiinnittyy enemmän asuinalueelle ja he voivat hyötyä täsmällisemmin sinne kohdennetuista toimenpiteistä, kun taas toisten osalta aluepohjainen panostus voi valua hukkaan. Esimerkiksi Turun kaupungin kotouttamisohjelman työryhmien, Clip-verkoston ja Monikulttuurisen asuminen kehittämisen Turussa -hankkeen yhteyksissä on jo esitetty useita toteuttamiskelpoisia aluekehittämisen suosituksia, joiden avulla maahanmuuttajien asumisen keskittymistä voisi yrittää vähentää ja toisaalta parantaa olosuhteita jo olemassa olevissa keskittymissä. Paikallistoimijoilla on usein paras kytkös maahanmuuttajakeskittymien arkeen ja näkemys tilanteen parantamisen ensisijaisista keinoista. Tietoa ja sovellusmalleja on, mutta niiden käytännön toteutus on ollut toistaiseksi vähäistä.

Lähteet

1. Hynynen, Pertti (2003). Kantaväestö vähemmistöksi. Näkymiä ranskalaisiin, saksalaisiin ja italialaisiin lähiökortteleihin. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuskatsauksia 4, Helsinki.
2. CLIP-network (2007). Housing and integration of migrants in Europe. Council of Europe: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
3. Bolt, Gideon (2009). Combating Residential Segregation of Ethnic Minorities in European Cities. *Journal of Housing and Built Environment* 24 (4), 397–405.
4. Andersson, Roger, Dhalmann, Hanna, Holmqvist, Emma, Kauppinen, Timo M., Magnusson Turner, Lena; Skifter Andersen, Hans, Söholt, Susanne, Vaattovaara, Mari, Vilka, Katja, Wessel, Terje, Yousfi, Saara (2010). Immigration, Housing and Segregation in the Nordic Welfare States. University of Helsinki, Department of Geosciences and Geography. Helsinki. PDF: <http://hdl.handle.net/10138/25849>
5. Turun väestökatsaus huhtikuu 2014: <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=3981&culture=fi-FI&contentlan=1>
6. Vilka, Katja (2010). Kaupungin laidalla. Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellinen eriytyminen Helsingissä. *Terra* 122 (4), 183–200.
7. Vilka, Katja (2011): Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2, Helsinki.
8. Portes, Alejandro & Zhou, Min (1993). The New Second Generation: Segmented Assimilation and its Variants. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 530 (1), 74–96.
9. Dunn, Kevin M. (1998): Rethinking Ethnic Concentration: The Case of Cabramatta, Sydney. *Urban studies* 35(3), 503–527.
10. Bolt, Gideon, Özüekren, Sule A. & Phillips, Deborah (2010): Linking integration and residential segregation. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36 (2), 169–186.
11. Özüekren, Sule A. & van Kempen, Ronald (2003). Special Issue Editors' Introduction: Dynamics and Diversity: Housing careers and Segregation of Minority Ethnic Groups. *Housing Theory and Society* 20 (4), 162–171.
12. Kauppinen, Timo M. (2000). Julkisen asuntosektorin rooli etnisten vähemmistöjen sijoittumisessa. *Yhteiskuntasuunnittelu* 38 (4), 8–22.
13. Ahlgren-Leinvuo, Hanna (2005). Pakolaiset Suomen kunnissa – kuntapaikasta pääkaupunkiseudulle. Teoksessa: Joronen, Tuula (toim.): Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsinki, s. 25–45.
14. Pikkarainen, Maria & Sirkku Wilkman (2008). Pakolaisten asuminen ja palvelut. Omaan kotiin -hankkeen tutkimusraportti. Siirtolaisuusinstituutti: <http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports36.pdf>
15. Kokko, Karoliina (2004). Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike. Mikä vetää Turkuun muualta Suomesta? Siirtolaisuusinstituutin julkaisuja, Migration 3, Turku.
16. Salminen, Kimmo (2012). Turun maahanmuuton kuva. Turun kaupunki, kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö, tutkimuskatsauksia 5, Turku.
17. Tasan-Kok, Tuna, van Kempen, Ronald, Raco, Mike & Bolt, Gideon (2013). Towards Hyper-Diversified European Cities: A Critical Literature Review. Utrecht University, Faculty of Geosciences, Utrecht.
18. Musterd, Sako, Andersson, Roger, Galster, George & Kauppinen, Timo M. (2008). Are Immigrants' Earnings Influenced by Their Neighbours? *Environment and Planning* 40 (4), 785–805.
19. Ala-Outinen, Annina (2010). Hyvinvoinnin tukiverkko koetuksella. Helsingin palveluvirastojen toiminta kaupungin osien eriytymisen ehkäisemiseksi. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 3, Helsinki.
20. Bernelius, Venla (2013). Eriytyvät kaupunkikoulut: Helsingin peruskoulujen oppilaspohjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1, Helsinki.
21. Hynynen, Pertti (2005). Kun kortteli kippautuu – etnisten hierarkioiden käänteistyminen. *Yhteiskuntapolitiikka* 70(5), 521–528.
22. Rasinkangas, Jarkko (2012). Maahanmuuttajakeskittymien sosiaalinen ympäristö kaupunkiköyhyyden ilmentäjänä – turkulaisten maahanmuuttajien ja kantaväestön kokemuksia. Teoksessa: Katja Forssén, Irene Roivainen, Satu Ylinen & Jari Heinonen (toim.), Kohtaako sosiaalityö köyhyyden? Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2011. UNIPress, Tampere.
23. Rasinkangas, Jarkko (2010). Turkulaisen maahanmuuttajien asuminen - näkökulmia etniseen segregaatioon. Teoksessa: Ervasti, H. & Kuivalainen, S. & Nyqvist, L. (toim.): Köyhyys, tulojako ja eriarvoisuus. TCWR-tutkimuksia 2, Turku.
24. Dhalmann, Hanna (2011). Yhden uhka, toisen toive? Somalien ja venäläisten asumistoiveet etnisen segregaatiokehityksen valossa. Helsinki: Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen laitos A 10, Helsinki.
25. Dhalmann, Hanna & Vilka, Katja (2009). Housing Policy and the Ethnic Mix in Helsinki, Finland: Perceptions of City Officials and Somali Immigrants. *Journal of Housing and Built Environment*, 24 (4), 423 – 439.
26. Andersson, Roger, Bråmås, Åsa & Holmqvist, Emma (2010). Counteracting Segregation: Swedish Policies and Experiences. *Housing Studies* 25:2, 237–256.
27. Penninx, Rinus (2007). Housing of Immigrants in the city of Turku, Finland. A report in the framework of the CLIP-project. Amsterdam – Turku. PDF: <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2009/179/en/1/EF09179EN.pdf>
28. Turun kaupungin asunto- ja maankäyttöohjelma vuosille 2009–2013 (2009). Turku: Turun kaupungin valtuusto 5.10.2009 § 219.
29. Rasinkangas, Jarkko (2013). Maahanmuuttajien asuminen ja alueellinen sijoittuminen. Teoksessa: Martikainen, Tuomas, Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.): Muuttajat – kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Gaudeamus, Helsinki.

30. Vaattovaara, Mari, Vilkkama, Katja, Yousfi, Saara, Dhalman, Hanna & Kauppinen, Timo M. (toim.) (2010). Contextualising Ethnic Residential Segregation in Finland: Migration Flows, Policies and Settlement Patterns. Helsinki: University of Helsinki, Department of Geosciences and Geography.
31. Pahl, Raymond (1970). Whose city? And other essays on sociology and planning. London: Longman.
32. Beqiri, Nexhat (2008). Toiveena monipuolinen asukasrakenne. Selvitys asumisen etnisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Sisäasiainministeriön julkaisuja.
33. Perhoniemi, Riku & Jasinskaja-Lahti, Inga (2006). Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla — seurantatutkimus vuosilta 1997–2004.: Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
34. Bråmås, Åsa (2006). Studies in the Dynamics of Residential Segregation.: Uppsala Universitet, Geografiska regionstudier, Uppsala.
35. Vilkkama, Katja, Vaattovaara, Mari & Dhalman, Hanna (2013). Kantaväestön pakoa? Miksi maahanmuuttajakesittymistä muutetaan pois? Yhteiskuntapolitiikka 78(5), 485–497.
36. Bråmås, Åsa (2006a). "White flight"? The production and reproduction of immigrant concentration areas in Swedish cities, 1990–2000. Urban studies 43(7), 1127–1143.
37. Rasinkangas, Jarkko (2013). Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla – tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Siirtolaisuusinstituutin tutkimuksia A 43. Turku.
38. Rapo, Markus (2011). Kuka on maahanmuuttaja? Tieto&trendit 1/2011.
39. Latomaa, Sirkku (2012). Kielitilasto maahanmuuttajien väestösuuden mittarina. Yhteiskuntapolitiikka 77(5), 525–534.
40. Asuntojen hintatiedot ympäristöministeriön hintaseuranta (toteutuneet kaupungit): <http://asuntojen.hintatiedot.fi/haku/Hinnat> poimittu 17.10.2011 (kaupat 17.10.2010–17.10.2011). Vuokrahinnat : otos oikotie.com vuokra-asuntotarjonnasta (vuokrapyyntö) elo-syyskuu 2011
41. Nuutila, Olli (2013). Suomalaista somalielämää Meri-Rastilassa. Helsingin kaupungin tietokeskus, Kvartti 4, 74–77.
42. Juntto, Anneli (2004). Erotteleeko asumisura suomalaisia – asumiskulutuksen menestyjät ja syrjäytyneet. Teoksessa: Ahlqvist, Kirsti & Rajas, Anu (toim.) Erilaisia kulutusuria Suomessa. Tilastokeskus. Helsinki, 91–112.
43. Rasinkangas, Jarkko & Laitinen Marjukka (toim.) (2006): Varrisuon lähiön 30 vuotta – tavoitteista todeksi. Kirja-Aurora. Turku.
44. Koskela, Hille (2002). Lola Odusoga-sukupolvi ja värisokeat lapset — Helsingin "monikulttuurisuustaskut" metropolin rakennuspaikkoina. Vesa Keskinen, Martti Tuominen & Mari Vaattovaara (toim.), Helsinki – pohjoinen metropoli. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 207–224.
45. Vaattovaara, Mari & Kortteinen, Matti (2002): Polarisoituko pääkaupunkiseutu? Teoksessa: Heikkilä, Matti & Kautto, Mikko (toim.), Suomalaisten hyvinvointi 2002. Sosiaalialan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki, 272–290.
46. Cheshire, Paul, Gibbons, Steve & Gordon, Ian (2008): Policies for "mixed communities": a critical evaluation. SERC Policy paper 2. London.

Tutkimuskatsauksia on Turun kaupunkitutkimusohjelman julkaisusarja. Siinä julkaistaan ytimekkäitä katsauksia kaupunkitutkimuksen ja -kehittämisen ajankohtaisista aiheista. Sarjaan kirjoittavat asiantuntijat eivät pääosin työskentele Turun kaupungin organisaatioissa. Esitetyt väitteet eivät välttämättä vastaa kaupungin virallista näkemystä.

VTT **Jarkko Rasinkangas** työskentelee yliopistonlehtorina Turun yliopiston sosiaalitieteiden laitoksella, sosiaalityön oppiaineessa. Hän on kirjoittanut useita tutkimuksia asuinalueiden erilaistumisesta Turun kaupunkiseudulla, mukaan lukien 2013 tarkastettu väitöskirja.

Tutkimuskatsauksia-sarjan toimittaja:

Sampo Ruoppila, tutkimusjohtaja
sampo.ruoppila@turku.fi

Julkaisija:

Turun kaupungin konsernihallinto
Kaupunkikehitysryhmä
PL 355 (Yliopistonkatu 27a), 20101 Turku